

10.7.22.168

הכומר שהיה על האקסודוס שכנע את העולם להקים מדינה ליהודים

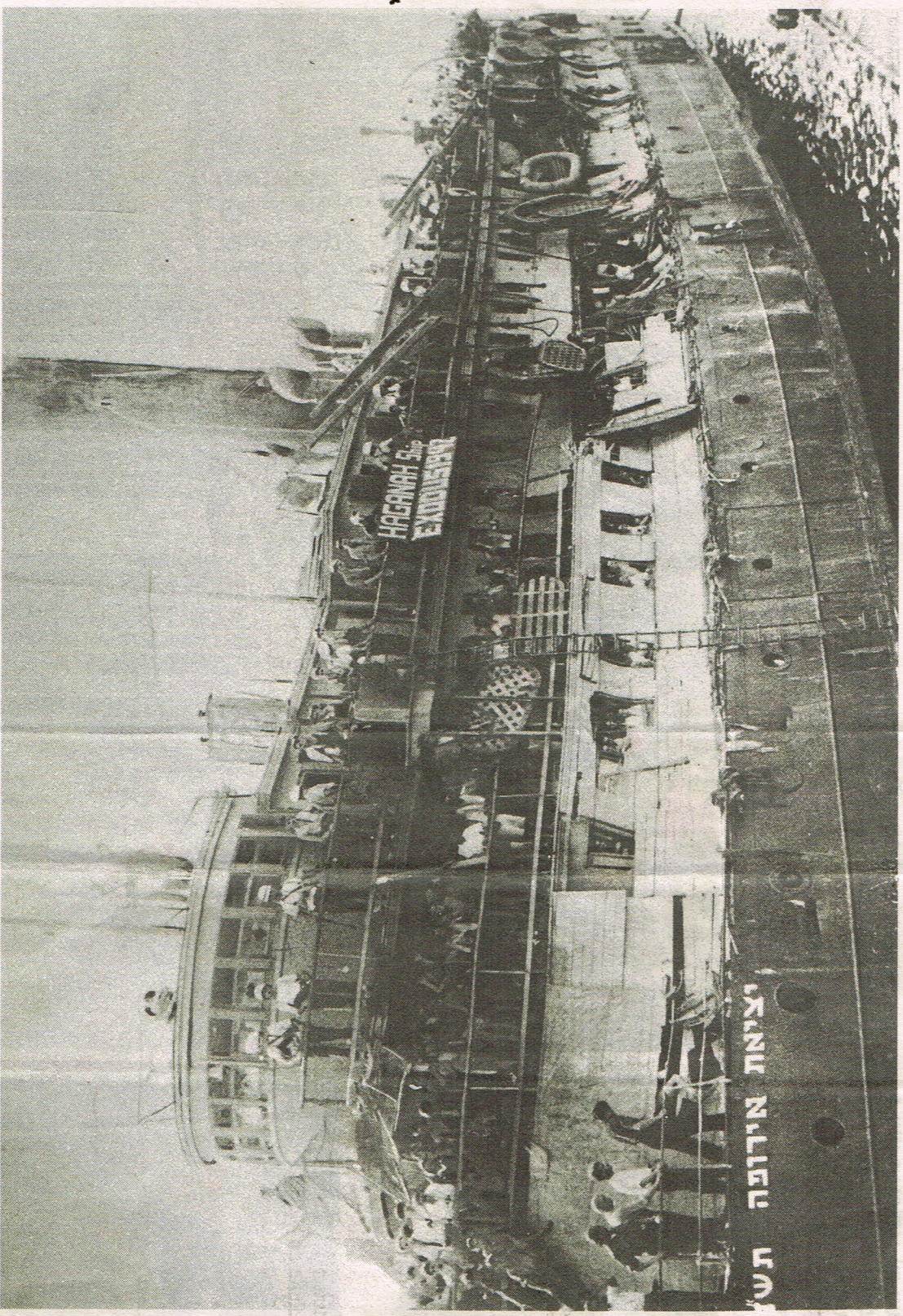
עדותו של ג'ון גראואל, שהיה על סיפון ספינת המעפילים, תוארה על ידי גולדה מאיר כ"נקודת מפנה בעמדותיהם של נציגי האו"ם, אך מעולם לא פורסמה במלואה. כעת היא רואה אור

גראואל על האקסודוס, ב-1947

עופר אדרת

העדות שמסר ג'ון גראואל, הכומר יוחנן, היתה דרמטית. החרש לפני 75 שנה הוא נפגש בחשאי עם נציגי ועדת אונסק"פ, שנשלחה מטעם האו"ם לחקור את שאלת ארץ ישראל בקיץ 1947. החילה תיאר את שהתרחש על סיפון אוניית המעפילים "אקסודוס", שאליה עלה זמן קצר לפני כן. בהמשך סקר את המתרחש במחנות העקורים באירופה בהם ביקר.

אוניית המעפילים "אקסודוס" עוגנת בנמל חיפה, ב-1947. פרוץ כדוררו: "העדות חיוקה את ההבנה שהמנטו הבריטי לגיע למבוי סתום" צילום: פרנק שריסל/לע"מ

ובלב ים השתלטו עליהם הכריזים, הובילו אותם לחיפה וגירשו אותם חזרה לאירופה. סיפורם הזה גלים ברחבי העולם והפר לסמל של המאבק הציוני על הקמת המדינה. הכר, מה שהיה ציוני, הצטרף להפליגה כדי לעמוד מקורב על מצבם של היהודים ולסייע לגיוס דעת קהל לעניין הציוני. אחרי שירד נמל הוא הושם במעצר במלון בחיפה כדי הבריטים, הוברח לירי שלים בסיוע "ההגנה". בהמשך הוא מסר את העדות החשאית בפני חלק מחברי הוועדה.

העדות נחסרה בתש"א בדירתו של י"ר ועדת אונסק"פ, מתחת לאפס של הבריטים

בעדותו סיפר הכומר כיצד ביקש מהבריטים להחיר לו לטפל קשה לאחד הפצועים שנפגע באורח קשה לאחר שהוכה, הק ציין אמריקאי ביל ברנשטיין, שהיה בצוות האונייה. "היה לי דגל אמריקאי, התחננתי בפני המלח הבריטי, שיחיר לי לחץ את הפצוע. הוא סירב לאפשר לי להתקרב אליו, ונאלצתי לסגת. האיש נשאר שם עוד שעתים, כשעה שהתנהל משא ומתן על הבאתם של רופא ואחות. הוא מת בבית החולים בערב, סיפר הכומר.

ללא אזהרה... אחד המעפילים נפגע מריס. אחר חטף מכה חזקה בראשו מהאלה, הוסיף. עוד סיפר, כי חילץ מהסיפון שני ילדים בני 12-13. אחד מהם נפצע בכתפו מכדור. האחר רי-סק את רועו. ילד אחו, שנהרג מפגיעת כדור, הורד מהספינה מכוסה בסדין, כדי להסתירו מעיני הצלמים, כך העיז. אחד מחברי הוועדה שאל אותו אם המעפילים נערכו מראש להילחם בבינגוד לחוק. על כך השיב הכומר: "מניסיון העבר הם ידעו שמשוה מול צי, אל לא נערכו לחימה מול צי ימי. ללא ראיתי בשום שלב פתוריהם, שתיניה שימוש ראויה מיהם עולם ויגלוה"

לצד הדיווח על מה שהתרחש על סיפון האונייה, שהייתה לט מל של תנועת ההעפלה כולה, הכומר מסר דיווח מפורט גם על מחנות העקורים באירופה, בהם ביקר לפני כן. בכתב הסמכות של הוועדה כלל לא חיבו את חבייה לבקר במחנות העקורים באירופה. הערכים עשו כל שביכולתם כדי לנתק את חיוקה בין העקורים לשאלת גורל ארץ ישראל. העדות של הכומר עזרה לשכנע אותם כי אין פתרון אחר לבעיית העקורים, אמר כדוררו.

כרוב מיליון יהודים שהו במחנות העקורים אחרי מל-חמת העולם השנייה. פצצה מתקמת מבחינת הבריטים והערבים. הכומר סיפר להם כי רובם רוצים לעלות לארץ ישראל. "הוא היה רגיש מאוד, וקרא לחברי הוועדה להפסיק לטמון את הראש בחול", אומר כדוררו. "הוא הבחיר להם שב עיית העקורים קשורה בקשר כל יינמק לשאלת ארץ ישראל, ודבריו תרמו לקבלת החלטת של הוועדה לשלוח משלחת למחנות העקורים", הוסיף.

אחרי קום המדינה המשיך הכומר גראואל בפעילות ציונית ופעילות למען נגות אדם. הוא מת ב-1986 בארה"ב ונקבר בירושלים, בטקס עם משומר כבוד של חיל הים, נציגי המוסד לעלייה ב ואנשי צוות. מהאקסודוס. על מצבתו נחקק סמל צה"ל ואות הקומננדו לצד הכתובת "כל המקיים נפש אחת ראויה מיהם עולם ויגלוה"

נציגי האו"ם, אשר המליצו על סיום המנדט הבריטי וחלוקת הארץ לשתי מדינות, יהודית וערבית, וסללו את הדרך להחלטה ההיסטורית בכ"ט בנובמבר ולהקמת מדינת ישראל. פרוץ אלעד כדוררו, היס-טוריון ומזרח מאוניברסיטת בריאן, מצא לפני כמה שנים בארכיון האו"ם בניו יורק את עדותו המלאה של הכומר המי-תודיסטי האמריקאי - טקסט באורך 11 עמודים באנגלית. כדוררו מזכיר אותה בספרו "הדרך לכ"ט בנובמבר: פורש אנסק"פ וראשית מעורבותו של האו"ם בסכסוך הערבי-ישראלי". עדותו של גראואל נמסרה כחשאי בדירתו כיושלים של י"ר ועדת אונסק"פ, עורך הדין י"ר יעקב אביב, שהיה יושב ראש הוועדה המי-תודיסטית להקמת מדינת ישראל. עדותו של גראואל נמסרה כחשאי בדירתו כיושלים של י"ר ועדת אונסק"פ, עורך הדין י"ר יעקב אביב, שהיה יושב ראש הוועדה המי-תודיסטית להקמת מדינת ישראל. עדותו של גראואל נמסרה כחשאי בדירתו כיושלים של י"ר ועדת אונסק"פ, עורך הדין י"ר יעקב אביב, שהיה יושב ראש הוועדה המי-תודיסטית להקמת מדינת ישראל.

"הבריטים ירו מאקדחים ללא אזהרה", סיפר הכומר, ודיווח על הרגים ופצועים שבהם גם ילדים

השנה יראה אור גם באנגלית (הוצאת Routledge). חרף חשיבותה, העדות מעולם לא פורסמה במלואה. כדוררו עיין בה, וקיבל הצעה מרתמת אל "מאחורי הקלעים" של המאבק על הקמת המדינה. כשהוועדה עברה לונגה. ברים קראו אותה רק בהמשך להעפלה עברה לונגה. קבוצה מנציגי הוועדה, וגראואל סיפר להם את סיפורו וענה לשאלותיהם, אומר כדוררו. נציגי הוועדה חקרו אותו בפריס פרטים על האירועים. כי ראו בו גורם אוניקטיבי. נוצרי, אמריקאי, דובר אנגלית. שלא קשור באופן אישי לסיפורם של האו"ם בסכסוך הערבי-ישראלי. אמר כדוררו העדות יורדת מצפון אפריקה. הם של דבר, הצרפתים לארץ ישראל פתוריהם, שתיניה שימוש ראויה מיהם עולם ויגלוה"